

ÖĞRENCİ BAŞARISINI BELİRLEME SINAVININ (ÖBBS) ÖĞRENCİ DEĞERLENDİRME STANDARTLARI KAPSAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ: BİR META DEĞERLENDİRME ARAŞTIRMASI

INVESTİGATING THE CONFORMITY OF THE STUDENT ACHIEVEMENT EXAMINATION REPORT TO STUDENT EVALUATION STANDARDS: A META EVALUATION STUDY

İsmail YÜKSEL*

Zeynep AKIN**

Özet: Bu araştırmanın temel amacı Millî Eğitim Bakanlığı tarafından 2009 yılında yapılan Öğrenci Başarısını Belirleme Sınav (ÖBBS) raporunun Birleşik Komite tarafından geliştirilen öğrenci değerlendirme standartlarına uygunluğunun belirlenmesidir. Bir meta değerlendirme çalışması olarak, araştırma iki uzman tarafından 27 standart maddesi temel alınarak yürütülmüştür. Araştırmanın verileri araştırmacılar tarafından standart ifadelerine dayalı olarak oluşturulan bir kontrol listesi aracılığıyla toplanmıştır. Toplanan veriler doküman analizine tabi tutularak çözümlenmiştir. Sonuçlar değerlendirme raporunun 11 standardı tamamen karşıladığı, altı standart ifadesini kısmen karşıladığı ve 10 standardı ise hiç karşılamadığını göstermiştir. Bulgular ayrıca raporun yasal ve etik yönden kısmen yararlı; plana göre yürütülmesine göre kısmen uygulanabilir; etkililik ve bilgilendiricilik vb. yönlerden yine kısmen kullanışlı olduğunu; yorumlar, destekli sonuçlar ve ileriye dönük öneriler vb. yönlerden ise yeterli düzeyde olmadığını ortaya koymuştur. Araştırma sonuçlarının yararlı, uygun, elverişli ve doğru değerlendirme raporu hazırlayacak ya da öğrenci değerlendirmeleri yapacak bireylere yardımcı olması beklenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Öğrenci Değerlendirme, Öğrenci Değerlendirme Standartları, Meta Değerlendirme

Extended Abstract: Education system is one of the basic systems that shape the social structure. Like all systems, the education system is made up of certain elements. Each of these elements which are attached to and complement one another just like the pieces of a jigsaw puzzle has an important function within the

*Yrd.Doç.Dr., Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü, iyuksel@ogu.edu.tr

**Arş. Gör. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, zeynep26@gmail.com

education system. These elements constituting the education system are purpose, content, the teaching-learning process and evaluation (Yaşar 2008, 2; Karadüz 2009, 193-194). Evaluation, one of these elements, allows determining the applications carried out in the education system; the functioning of the system; and the effectiveness of each part that constitutes the system. Johnson and Johnson (2002, 96) state that the purposes of the dimension of evaluation include determining the current knowledge and skills of students; monitoring the process executed to achieve the educational goals determined with the help of the education programs; and making a judgment regarding students' learning. One of the evaluations made in the education process includes studies regarding the evaluation of education programs, and another one covers evaluation studies carried out in the instructional process.

The evaluation applications carried out for students allow evaluating students' learning as well as their skills, attitudes and study habits (Popham, 2008). In every phase of the education system, it is necessary to make decisions regarding both the system and its elements and those taking charge in the system and the students constituting the basis of the system as well as regarding the applications carried out, to determine the malfunctions and deficiencies and accordingly to make the necessary corrections and changes. This is only possible if the necessary decisions are made as a result of the evaluations regarding instruction, students' achievements, students' levels of learning and development, student selection and placement, appropriate educational guidance for students, the curriculum, management of education and teachers (Yaşar 2008, 32; Karadüz 2009, 193-194; Koç, 2007). Evaluation applications carried out for students could have different purposes. In general, student evaluations serve such student-oriented functions as recognizing and placing students, determining students' deficiencies in learning, revealing the factors effective on the learning process and determining students' levels of learning (Özçelik, 1998; Johnson and Johnson, 2002, 6; Linn and Gronlund, 1995, 14). However, whatever purpose or type they are, the evaluations made should be correct, valid and reliable to make appropriate decisions.

In 1997, the Joint Committee on Standards for Educational Evaluation (JCSEE) started studies to determine the standards for student evaluation accepted on national basis in line with the research results which indicated that there is no standard for student evaluation at schools and that the things to be evaluated are not determined in advance in the field of education. As a result of these studies completed in 2003, JCSEE developed the Student Evaluation Standards. The Student Evaluation Standards are used to determine how a student evaluation study should be carried out, which criteria should be taken into consideration during the execution of such a study or whether a completed study has been executed as appropriate to the standards determined (Gullickson, 2005 216).

As in many countries where the population, the schooling rate and the number of school types are rapidly increasing, evaluation systems that allow selecting and placing students are adopted in almost all educational levels in Turkey. These evaluations reveal important results that influence the decisions to be made regarding such issues as students' passing the class, their attending upper-level educational institutions and their employment. In addition, the evaluations made play an important role in teachers' direct and indirect evaluations, in determining and developing school programs and in making it possible to pay the price before the public. In order to have effective, reliable and valid evaluations that to a great extent shape and guide the lives of individuals and societies, student evaluation systems should have a good-quality and systematic structure based on certain criteria. This is only possible when examinations and evaluations are made regarding the execution of evaluation activities and applications and regarding sharing of the results obtained and when the evaluation systems are improved with necessary corrections. In Turkey, there are a number of comprehensive evaluations such as public personnel selection examination (KPSS), the transition to higher education examination (YGS), and student achievement examination (ÖBBS). However, the facts that there is no research examining how these evaluation studies are conducted and how the results of such studies are shared makes the present study important. In this respect, this unique study examined to what extent the report regarding the exam for determining student achievement in 2009 met the standards developed by the Joint Committee on Standards for Educational Evaluation. The basic purpose of the present study was to determine how appropriate the report regarding the Exam for Determining Student Achievement conducted in 2009 in Turkey is to the Student Evaluation Standards developed by JCSEE.

The study was carried out as a meta-evaluation study. In this way, the study tried to reveal the strong and weak aspects of the evaluation report. In order to determine how appropriate the Exam for Determining Students' Achievement (EDSA) conducted in 2009 was to the Student Evaluation Standards developed by JCSEE, the secondary school EDSA report prepared in 2009 by the Ministry of National Education, EARGED was examined with the "document analysis method". The data collection tool used in the study was developed as a 27-item 3-point Likert-type scale including such options as "Completely Meets", "Partly Meets" and "Never Meets" regarding four basic fields. The study was carried out by two experts. The results demonstrated that the evaluation report completely met 11 standards, partly met six standards and never met 10 standards. In addition, the findings also revealed that the report was partly beneficial in legal and ethical respects; that it was partly applicable in terms of its execution according to the plan; that it was partly applicable in terms of effectiveness and informativeness; and that it was not efficient in terms of interpretations, supported results and

suggestions for future. The research results are expected to help individuals who will prepare beneficial, appropriate, practical and correct evaluation reports or who will make student evaluations.

Key Words: *Student Evaluation, Student Evaluation Standards, Meta Evaluation.*

GİRİŞ

Eğitim sistemi, toplumsal yapıyı biçimlendiren temel sistemlerden biridir. Her sistem gibi eğitim sistemi de birtakım öğelerden oluşmaktadır. Eğitim sistemini oluşturan söz konusu öğeler; amaç, içerik, öğretme-öğrenme süreci ve değerlendirmedir. Bir yapbozun parçaları gibi birbirine bağlı olan ve birbirini tamamlayan bu öğelerin her biri eğitim sistemi içerisinde önemli birer işleve sahiptir. Eğitim sisteminin ilk ögesi olan amaçlar gerçekleştirilecek olan eğitim etkinliklerinin çerçevesini ve yönünü, içerik ögesi eğitim etkinliklerinin kapsamını, öğretme-öğrenme süreci eğitim etkinliklerinin gerçekleştirilmesi sürecinde izlenecek olan yöntem ve teknikleri, ortamın durumu belirlemektedir. Eğitimin değerlendirme ögesi ise eğitim sistemindeki kontrol boyutunun işlevini yerine getirmektedir (Yaşar 2008, 2; Karadüz 2009, 193-194).

Eğitim sisteminde yapılan uygulamaları, sistemin işleyişini ve sistemi oluşturan her bir parçanın etkililiğini belirleme imkânı sağlayan değerlendirme ögesi farklı biçimlerde tanımlanabilmektedir. Bilen (2010, 29) değerlendirmeyi, "Eğitim, bireyin davranışında istendik değişiklik oluşturma süreci ise, değerlendirme de, bu türden davranış değişmelerinin, daha önceden belirlenen ölçütlerin ışığında oluşup oluşmadığını ortaya çıkarma süreci" olarak tanımlamıştır. Nitko'ya (2004, 5) göre değerlendirme, öğrenci, öğretim programı ve eğitim politikası ile ilgili kararların verilmesinde kullanılacak bilgilerin toplandığı bir süreç olarak tanımlanan geniş bir kavramdır. MEB'e (2005,21) göre ise değerlendirme, öğretme ve öğrenmenin etkililiğini belirlemek amacı ile yapılan, eğitimle ilgili verilerin toplanmasını ve yorumlanmasını içeren çok adımlı, sistematik bir süreçtir. Linn ve Gronlund (1995, 6) değerlendirmeyi, öğrenenlerin performansları ile ilgili bilgi toplamak için kullanılan çeşitli yöntemlerden her biri olarak tanımlamışlardır.

Eğitimde yapılan değerlendirmenin genel amacı eğitim sisteminin öğelerinin planlandığı biçimde işleyip işlemediğini ve sistemde var olan aksaklıkları belirlemek, sistemin istenilen biçimde işlemesine yardım etmektir (Yaşar 2008, 32; Karadüz 2009, 193). Johnson ve Johnson (2002, 96) değerlendirme boyutu ile öğrencilerin var olan bilgi ve becerilerini

belirlemek, eğitim programlarının yardımı ile belirlenen eğitsel amaçları gerçekleştirmek üzere yürütülen süreci izlemek ve öğrencilerin öğrenme durumları ile ilgili yargıda bulunmanın amaçlandığını ifade etmektedir. Bu genel amaçlar doğrultusunda eğitim sürecinde yapılan değerlendirmeler ile (Musial ve diğerleri, 2009);

- Öğrencilere öğrenme durumları ile ilgili geri bildirim sağlanması,
- Öğrencilerin sonraki öğrenme yaşantılarında gereksinim duyacakları öğrenme durumlarının belirlenmesi,
- Öğrenme sürecinde ortaya çıkan öğrenme güçlüklerinin ve kavram yanlışlarının belirlenmesi,
- Öğretme-öğrenme süreci boyunca öğrencilerin gelişimlerini izlemesi,
- Eğitim programlarının etkililiğini belirlemesi amaçlanmaktadır.

Eğitimde yapılan değerlendirmelerin farklı amaçlara yönelik olması, farklı değerlendirmelerin yapılmasını gerekli kılmaktadır. Eğitim sürecinde yapılan değerlendirmelerden biri uygulanan eğitim programlarına değerlendirmesine yönelik çalışmalardır. Eğitim programları, eğitim sisteminin temelini oluşturmakta ve sistem içerisindeki süreçlerin yürütülmesine rehberlik etmektedir. Bu da eğitim programlarını, eğitim sistemi açısından önemli bir konuma getirmekte ve bu programların etkililiği ile verimliliğinin belirlenmesini zorunlu kılmaktadır. Demirel (2006, 176), program değerlendirmeyi, programın etkililiği hakkında karar verme süreci olarak tanımlamıştır. McCain (2005) ise program değerlendirmeyi uygulanan bir programın değerini belirlemek ve programı geliştirmek amacıyla karar verme süreci olarak tanımlamıştır (aktaran Yüksel, 2010, 10). Program değerlendirme ile ilgili tanımlar incelendiğinde, genel olarak program değerlendirmenin uygulanan eğitim programlarının geliştirilmesi, yeniden düzenlenmesi ve yapılan eğitsel uygulamaların daha etkili bir hale gelmesi amacıyla yönelik olduğu görülmektedir.

Program değerlendirmenin yanı sıra eğitimde öğretim sürecinin içerisinde de değerlendirme çalışmaları yapılmaktadır. Öğrencilere yönelik yapılan değerlendirme uygulamalarında öğrencilerin öğrenme durumları, beceri, tutum ve çalışma alışkanlıkları değerlendirilmektedir (Popham 2008, 8). Öğretim süreci içerisinde öğrencilerin öğretilen materyali ne düzeyde öğrendiklerini belirlemek, öğrencilerin öğrenmesini sağlayan geri dönüt türlerini belirlemek, öğretmenlerin etkililiğini geliştirmek için stratejiler geliştirmek ve öğrencilerin belirli performans düzeylerine ulaşım

ulaşmadıklarını belirlemek amacı doğrultusunda değerlendirme uygulamaları yapılmaktadır (Parkay 2006; aktaran Özdemir 2009, 5). Öğretim sürecinde yapılan değerlendirmeler öğrencilerin performansların değerlendirmenin yanı sıra öğrencilerin öğrenmelerini etkileyen etmenleri de ele almaktadır (Musial ve diğerleri, 2009).

Öğrenci değerlendirmeleri, güçlü bir eğitim programının en temel ögesidir ve bu değerlendirmeler öğrencileri ve eğitimcileri birçok konuda alınması gereken kararlarla yüz yüze getirmektedir. Bu kararlar üniversiteye giriş sınavı, kabul edilme, dereceleme, izleme, öğrencilerin eğitimleri için bireysel kararları ve ödüllendirme gibi farklı konuları kapsamaktadır. Bununla birlikte öğrencilerin değerlendirmesi sonucunda istihdam kararları, öğretmenlerin değerlendirilmesi, gelişim, okul programları, okul politikaları ve toplumun sorumluluğu gibi ihtiyaç duyulan birçok konuda bilgi sağlamaktadır (Gullickson 2000, 214).

Eğitimin açık bir sistem olduğu dikkate alındığında, sistemin hemen hemen her aşamasında değerlendirme yapma zorunluluğu ortaya çıkmaktadır. Çünkü eğitimin her aşamasında hem sistem ve öğeleri hem sistemde görev alanlar ve sistemin temelini oluşturan öğrenciler hem de yapılan uygulamalar ile ilgili kararlar alınması, aksaklıkların ve eksikliklerin belirlenmesi ve bunlara bağlı olarak gerekli düzeltmelerin ve değişikliklerin yapılması gerekmektedir. Bu ise yapılan değerlendirmeler sonucunda öğretim, öğrenci başarısı, öğrencilerin öğrenme ve gelişim düzeyleri, öğrenci seçme ve yerleştirme, öğrencileri eğitimsel açıdan doğru biçimde yönlendirme, öğretim programı, eğitimin yönetimi, öğretmenler ile ilgili alınacak kararların verilmesi ile mümkün olmaktadır (Yaşar 2008, 32; Karadüz, 2009 193-194).

Öğrencilere yönelik yapılan değerlendirme uygulamaları da farklı amaçlara sahip olabilmektedir. Genel olarak öğrenci değerlendirmeleri öğrenciye dönük olarak öğrencileri tanıma ve yerleştirme, öğrencilerin öğrenme eksikliklerini belirleme, öğrenme sürecinde etkili etkenleri ortaya çıkarma ve öğrencilerin öğrenme düzeylerini belirleme gibi işlevleri yerine getirmektedir (Özçelik 1998, 223; Johnson ve Johnson 2002, 6; Linn ve Gronlund 1995, 14). Bu işlevler sistematik olarak adlandırıldığında şu biçimde bir sınıflama ortaya çıkmaktadır:

Tanılayıcı ve Yerleştirici Değerlendirme: Bu değerlendirmeler öğretim sürecinin, ders döneminin ve öğretim yılının başlangıcında yapılmaktadır. Tanılayıcı ve yerleştirici değerlendirmelerin amacı öğretim sürecinin öncesinde öğrencilerin sahip oldukları bilgi, beceri, ilgi ve tutumlarının belirlenmesi ve öğrencilerin bunlara uygun olan derslere, alanlara ve

mesleklere yönlendirilmesidir (Özçelik 1998,223-225; Linn ve Gronlund 1995, 15). Ayrıca tanılayıcı ve yerleştirici değerlendirmeler ile bireylere kazandırılması istenen bilgi, tutum, beceri ve davranışlardan daha önce bireyler tarafından edinilmiş olma durumunun belirlenmesi de amaçlanmaktadır (Tekin, 2004, 24)

Biçimlendirici Değerlendirme: Bu değerlendirmeler öğretim süreci boyunca sürecin ve öğrencilerin gelişimlerinin izlenmesi ile gerçekleştirilmektedir. Biçimlendirici değerlendirmelerin amacı öğretim sürecinin etkililiği, belirlenen eğitsel amaçların gerçekleşme durumu gibi konularda öğretmen ve öğrencilere geri bildirim sağlamaktır (Özçelik 1998, 226-228; Johnson ve Johnson 2002, 7). Bu tür değerlendirmeler ile öğrencilerin gelişimleri sürekli olarak izlenebilmekte, aynı zamanda öğrenme eksiklikleri belirlenebilmektedir (Semerci 2011, 9).

Toplam Değerlendirme: Bu değerlendirmeler dersin, öğretim döneminin ya da öğretim sürecinin sonunda gerçekleştirilmektedir. Genel değerlendirmelerde öğrencilerin öğretim sürecinde yer alan hedeflere ulaşma düzeyleri ve eğitim programının bu konudaki etkililiğini belirlemek amaçlanmaktadır (Yaşar 2008, 34). Bu tür değerlendirmelerle öğretim sürecinin başlangıcında belirlenen amaçların gerçekleşme düzeyini ve öğrencilerin başarı düzeylerini belirlemek, öğrencilere not vermek, öğrenci başarısını belgelemek, sonraki öğrenme yaşantılarına yönelik kararlar almak ve eğitim programlarının etkililiğini ölçmek mümkün olmaktadır. (Özçelik, 1998,232; Johnson ve Johnson 2002, 7).

Öğretim süreci içerisinde farklı amaçlarla farklı türlerde değerlendirmeler yapılabilmektedir. Ancak amaç ve türü ne olursa olsun doğru ve uygun kararların alınabilmesi için yapılan değerlendirmelerin doğru, geçerli ve güvenilir olması gerekmektedir. Bu durum dünyada ve Türkiye’de öğrenci değerlendirmesi konusunu yaklaşık yarım asırdır eğitimcilerden siyasetçisine kadar geniş bir çerçevede tartışılan bir konu haline getirmiştir. Zira Bloom’un (1968) öğrenci değerlendirmesine ilişkin görüşlerinin üzerinden yaklaşık yarım asır geçmesine karşın gerek değerlendirme sisteminde gerek değerlendirme uzmanlarının gerek eğitimcilerin ölçme ve değerlendirme bilgi, beceri ve uygulama yeterliklerinde büyük sorunlarla karşılaşabilmektedir. Ancak genç nüfusun hızla arttığı, okullaşma oranların yükseldiği, okul türlerinin çoğaldığı Türkiye, Japonya gibi ülkelerde hemen her kademedeki öğrencileri seçmeyi ve yerleştirmeyi sağlayan değerlendirme sistemleri benimsenmektedir. Öğrencilerin sınıf geçmelerini, üst eğitim kurumlarına girişlerini, istihdam etkileyen kararların alınmasında etkili olan değerlendirmeler bunların yanısıra öğretmenlerin doğrudan ve dolaylı değerlendirilmelerinde, okul

programlarının ve politikalarının belirlenmesi ve geliştirilmesinde, özellikle kamuya dönük hesap verebilirliğin mümkün kılması bakımından da önem taşımaktadır. Bu durum bireyler ve toplumların yaşamlarını büyük ölçüde biçimlendiren ve yönlendiren değerlendirmelerin etkili, güvenilir ve geçerli olabilmesi için öğrenci değerlendirme sisteminin nitelikli, sistematik ve belli ölçütlere dayalı bir yapıya sahip olması gerekmektedir. Fakat okullarda öğrencileri değerlendirmeye yönelik yapılan etkinliklerin ve uygulamaların belli standartlara göre yapılandırılmadığı görülmektedir.

Öğrenci Değerlendirme Standartları

1997 yılında Amerika’da Eğitsel Değerlendirme Standartları Ortak Komitesi (The Joint Committee on Standards for Educational Evaluation, JCSEE) okullarda öğrenci değerlendirmenin standart olmadığı ve eğitim alanında neyin değerlendirileceğinin önceden belirlenmediğine ilişkin araştırma sonuçlarına doğrultusunda ulusal düzeyde kabul gören öğrenci değerlendirme standartlarını geliştirmek amacıyla çalışmalarına başlamıştır. 2003 yılında tamamlanan çalışmalar sonucunda JCSEE, Öğrenci Değerlendirme Standartları’nı geliştirmiştir. Komite, bu standartlar ile öğrencileri değerlendirme görevini üstlenen öğretmenlerin ve uzmanların eğitim sürecinde öğrencileri değerlendirme konusunda kapsamlı ve otoriter bir rehberin bulunmamasından kaynaklanan gereksinimi karşılama amacını gerçekleştirmeyi amaçlamaktadır. Ayrıca bu standartlar aracılığıyla sınıf içi değerlendirmelerin paydaşlarca daha anlaşılır olması ve öğrenci öğrenmelerine ilişkin geçerli ve güvenilir kararlar verilmesi beklenmesi de beklenmektedir (Gullickson 2005, 216-219).

Öğrenci Değerlendirme Standartları; yararlık, uygunluk, uygulanabilirlik ve doğruluk olmak üzere dört temel alandan ve 27 standarttan oluşmaktadır. Standartlar alanları ve standartlar Tablo 1’de yer almaktadır.

Tablo 1: Öğrenci Değerlendirme Standart Alanları ve Standart Maddeleri

Yararlık Standartları	Uygunluk Standartları	Olurluk Standartları	Doğruluk Standartları
Yapıcı Uyum	Öğrencilere Hizmet	Uygulanabilir Yöntemler	Geçerlik

Tanımlı Kullanıcılar ve Kullanımlar	Uygun Prensipler ve Yöntemler	Politik Uygulanabilirlik	Tanımlı Beklentiler
Bilgi Kapsamı	Değerlendirme Bilgilerine Erişim	Değerlendirme Desteği	Bağlam/Ortam Analizi
Değerlendirici Niteliği	Tutum		Yazılı Yöntemler
Ölçütler ve Değerler	Öğrenci Hakları		Savunulur Bilgiler
Raporlaştırma	Dengeli Değerlendirme		Güvenilir Bilgiler
İleri İstek			Tarafsızlık
			Kalite Kontrol
			Analiz
			Kararlar/Sonuçlar
			Metadeğerlendirme

Tablo 1’de görüldüğü üzere standartlar dört temel alanda 26 standart ifadesinden oluşmaktadır. Bu alanlardan *Uygunluk Standartları* alanında yer alan standartlar, yapılan bir değerlendirme çalışmasının öğrencilerin ve değerlendirme ile ilgili diğer paydaşların yararına olup olmadığı belirlenmesinin yanı sıra çalışmanın etik ve yasal ilkeler doğrultusunda yürütülüp yürütülmediğinin kontrolünü sağlamak amacıyla kullanılan standartlardır. *Yararlılık Standartları* öğrenci değerlendirmelerinin bilgilendirici, vakitli ve etkili olmasını ve bu sayede değerlendirmelerin yararlılığını güvence altına almak amacıyla geliştirilmiş olan standartları kapsamaktadır Üçüncü standart alanı olan *Olurluk Standartları* ise öğrenci değerlendirmelerinin planlandığı gibi yapılmasını güvence altına almak amacıyla geliştirilen üç standardı kapsamaktadır. ÖBBS Değerlendirme Raporunun değerlendirilmesinde ele alınan son standart alanı *Doğruluk Standartlarıdır*. Doğruluk Standartları gerçekleştirilen öğrenci değerlendirmesi ile öğrenci öğrenmesine ve performansına ilişkin sağlam, doğru, güvenilir ve geçerli bilgiler ortaya konulmasını güvence altına almak amaçlayan ve on bir standardı kapsayan standart alanıdır (JCSEE, 2003).

Öğrenci değerlendirme standartları bir öğrenci değerlendirme çalışmasının nasıl yapılması gerektiği, hangi ölçütler doğrultusunda yürütülmesi gerektiği, ya da bitirilen bir çalışmanın belirlenen standartlara uygun yürütülüp yürütülmediğinin kontrol edilmesi amacıyla kullanılmaktadır. Türkiye’de bu bağlamda alanyazında öğrenci değerlendirme standartlarına ilişkin herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Oysa Türkiye’de KPSS, YGS, LYS, OBBS vb. oldukça kapsamlı ve önemli birçok değerlendirme yapılmaktadır. Bu değerlendirme çalışmalarının nasıl yürütüldüğü, sonuçlarının nasıl paylaşıldığını inceleyen herhangi bir araştırmanın olmaması bu çalışmayı önemli kılmaktadır. Bu kapsamda bir ilk olan çalışma 2009 yılında yapılan ve raporlaştırılan öğrenci başarısını belirleme sınav raporunun ilgili standartları ne düzeyde karşıladığını araştırmaktadır.

Bu bağlamda bu çalışma, Türkiye’de 2009 yılında yapılan Öğrenci Başarısını Belirleme Sınavı (ÖBBS) raporunun, JCSEE tarafından geliştirilen Öğrenci Değerlendirme Standartlarına uygunluğunun belirlenmesini amaçlamaktadır. Araştırmada bu temel amaca bağlı olarak şu sorulara yanıt aranmıştır:

1. ÖBBS raporu, Uygunluk Standartlarını karşılamakta mıdır?
2. ÖBBS raporu, Yararlık Standartlarını karşılamakta mıdır?
3. ÖBBS raporu, Olurluk Standartlarını karşılamakta mıdır?
4. ÖBBS raporu, Doğruluk Standartlarını karşılamakta mıdır?

YÖNTEM

Bu bölümde araştırma deseni, veri toplama aracı, değerlendirilen rapor ve verilerin analizine ilişkin bilgiler verilmiştir.

Desen

Araştırma bir meta değerlendirme çalışması olarak yürütülmüştür. Meta değerlendirme çalışmaları “değerlendirmenin yararlık, uygulanabilirlik, etik ve teknik yeterliği hakkında betimsel ve yargısal bilgileri toplama ve kullanma süreci” olarak ifade edilmektedir (Stufflebeam 1978, 18). Ayrıca meta-değerlendirme çalışmaları ile değerlendirme sürecinin güçlü ve zayıf yönlerinin belirlenmesi ve değerlendirme bulgularının güvenilirliği ile ilgili önemli bilgilerin sağlanması da olanaklıdır. Bununla birlikte bu tür çalışmalar, değerlendiricilere değerlendirme sürecinde öz eksikliklerini, zayıf kaldıkları yönlerini ortaya çıkarmada yardımcı olur (Sağlam ve Yüksel, 2007). Woodside ve Sakai, (2001) meta değerlendirme

çalışmalarının öğrenci ya da program değerlendirmenin iyi ya da zayıf planlanmış ve yürütülmüş olup olmadığını saptamak için, değerlendirme yöntemlerinin geçerlik ve yararlılığı konusunda bilgi sahibi olmak için ve karar vericilere değerlendirme etkisine ilişkin kanıtlar sunmak için yürütüldüğünü ifade etmektedir. Bu kapsamda değerlendirme raporunun güçlü, zayıf yönleri ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır.

Meta değerlendirme araştırmaları genellikle nitel desenli araştırmalardır. İçerik analizi, doküman incelemeleri, tematik incelemeler ve kontrol listelerine dayalı olarak incelemeler başlıca yöntemler olarak bilinmektedir (Hedler ve Gibram, 2009). Bu kapsamda araştırma, toplanan veriler yönüyle nitel araştırma özelliği taşımaktadır. 2009 yılında yapılan Öğrenci Başarısını Belirleme Sınavının (ÖBBS), JCSEE tarafından geliştirilen Öğrenci Değerlendirme Standartlarına uygunluğunun belirlenmesi amacıyla Milli Eğitim Bakanlığı EARGED tarafından hazırlanan Ortaöğretim 2009 ÖBBS Raporu “doküman incelemesi yöntemi” ile incelenmiştir. Doküman incelemesi, araştırılması amaçlanan olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsamaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Bu inceleme ayrıca sürecinde bir kontrol listesinden yararlanılmıştır.

Ortaöğretim 2009 Öğrenci Başarısını Belirleme Sınavı Raporu: 2006 yılında çalışmalarına başlanan Ortaöğretim Projesi kapsamında 2009 yılında gerçekleştirilen Öğrenci Başarısını Belirleme Sınavı (ÖBBS) öğrencilerin okul öğrenmelerini izlemeye yönelik yapılan bir değerlendirmedir. ÖBBS'nin temel amacı öğrencilerin okuldaki öğrenmelerinin izlenmesi ve okul öğrenmelerini etkilediği düşünülen bazı değişkenler ile ilişkilerinin belirlenmesidir. Bu amaç doğrultusunda gerçekleştirilen sınava 9 ve 10. sınıflarda öğrenim gören öğrenciler katılmışlardır. Sınav kapsamında öğrencilere Türk Edebiyatı, Dil ve Anlatım, Matematik-Geometri, Fizik, Kimya, Biyoloji, Tarih, Coğrafya ve İngilizce dersleri için hazırlanan düzey belirleme testleri uygulanmış ve elde edilen sonuçlar Milli Eğitim Bakanlığı EARGED Başkanlığı tarafından hazırlanan “Ortaöğretim 2009 ÖBBS Raporu” ile raporlaştırılmıştır (MEB, 2010). Bu araştırmada da söz konusu rapor incelenerek veriler elde edilmiştir.

Veri Toplama Aracı ve Analizi

Araştırmada veriler araştırmacılar tarafından standartlara dayalı olarak geliştirilen bir kontrol listesi yardımıyla toplanmıştır. Veri toplama aracı dört temel alanda 27 maddeli ve “*Tümüyle Karşılıyor*”, “*Kısmen Karşılıyor*” ve “*Hiç Karşılmıyor*” seçenekli üçlü likert olarak geliştirilmiştir. Kontrol

listesinin geliştirilmesinde öncelikle JCSEE öğrenci değerlendirme standartları bir alan uzmanı tarafından Türkçe 'ye çevrilmiş, daha sonra ise çevrilen kavramlar ölçülebilecek ifadelerle dönüştürülerek kontrol listesi oluşturulmuştur. Veri toplama aracı son olarak üç alan uzmanınca değerlendirilmiş ve binişik ifadeler, istenilen standardı tam olarak ölçmeyen maddeler düzeltilmiştir.

Araştırma verilerinin analizinde öncelikle değerlendirme raporu bağımsız olarak iki uzman tarafından ayrıntılı olarak incelenmiş ve kontrol listelerindeki maddeler doğrultusunda notlar tutulmuştur, değerlendirmeler yapılmıştır. Daha sonra iki uzman bir araya gelerek yapılan değerlendirmeler üzerinde görüş birliğine vararak, raporun ilgili standart maddesini karşılayıp karşılamadığına ilişkin ortak bir yargıda bulunmuşlardır.

BULGULAR

Bu bölümde Öğrenci Başarısını Belirleme Sınavı Değerlendirme Raporunun, Öğrenci Değerlendirme Standartlarına uygunluğunu belirlemek amacıyla gerçekleştirilen araştırmanın sonucunda elde edilen bulgulara yer verilmiştir. Araştırmada Uygunluk, Yararlık, Olurluk ve Doğruluk Standartlarına ilişkin bulgular alt başlıklar altında ele alınmıştır.

Uygunluk Standartlarına İlişkin Bulgular

Öğrenci Değerlendirme Standartları arasında yer alan ilk standart alanı, uygunluk standart alanıdır. ÖBBS Değerlendirme Raporu da ilk olarak uygunluk standartları açısından incelenmiştir. İnceleme sonucunda elde edilen bulgular şu Tablo 2'de gösterilmiştir.

Tablo 2: ÖBBS Değerlendirme Raporunun Uygunluk Standartlarını Karşılama Durumu

Uygunluk Standartları	Tam Karşılıyor	Kısmen Karşılıyor	Hiç Karşılmıyor
Öğrencilere Hizmet	√		
Uygun Prensipler ve Yöntemler		√	

Değerlendirme Bilgilerine Erişim	√
Tutum	√
Öğrenci Hakları	√
Dengeli Değerlendirme	√

Öğrencilere Hizmet; yapılan değerlendirme çalışmalarının, öğrencilerin eğitsel gereksinimlerinin karşılanabilmesi için etkili öğrenci çalışmalarını, kurumun işlev ve görevlerinin yerine getirilmesini ve eğitim ilkelerini desteklemesi gerekliliğini vurgulamaktadır. Bu standarda bağlı olarak yapılan inceleme sonucunda hazırlanmış olan değerlendirme raporunda özellikle değerlendirme çalışmasında politika belirleyicilere, program geliştiricilere yardımcı olacak bilgilerin sağlanması, öğrenci kazanımlarının ne düzeyde olduğunun ve eksikliklerinin neler olduğunun belirlenmesi gibi amaçlara yer verildiği görülmüştür. Bu durumun ÖBBS Değerlendirme Raporunun, öğrencilere standardının amacına uygun olduğu ve raporun bu yönüyle söz konusu standardı karşıladığı söylenebilir.

Uygun Prensipler ve Yöntemler; değerlendirmelerin tutarlı, eşitlikçi ve dürüst olması için yazılı prensipler geliştirilmesi, uygulanması ve ulaşılabilir kılınması gerektiğini ifade etmektedir. Araştırmada incelenen değerlendirme raporuna bağlı olarak yapılan değerlendirme çalışmasında temel alınan prensiplere ilişkin bilgilere yer verilmediği, ancak gerek değerlendirme sürecinin öncesine gerek değerlendirme sürecinin sonrasına ilişkin, değerlendirme yöntem ve teknikleri ile çözüm yöntemleri konusunda ayrıntılı bir biçimde bilgi verildiği belirlenmiştir.

Değerlendirme Bilgilerine Erişim; öğrenci değerlendirme bilgilerine erişim konusunda gizliliğin sağlanması ve bu bilgilerin korunması amacıyla söz konusu bilgilerin sadece öğrenciler ve yasal erişim izni olanlar tarafından incelenebilmesini sağlamak için geliştirilmiş bir standarttır. ÖBBS Değerlendirme Raporunda bu standart maddesiyle ilgili olarak yapılan incelemede sadece veri toplama araçlarında bilgilendirme amacıyla belirtilen “Yanıtlarınız gizli tutulacaktır” ifadesine yer verilerek gizliliğin sağlanmaya çalışıldığını görülmüştür.

Tutum; değerlendirme sürecinin tüm aşamalarında öğrenciye saygıyla yaklaşılmasının önemini vurgulayan standarttır. İncelenen değerlendirme

raporunda, değerlendirme sürecinde öğrenciye yönelik tutum ve davranışlara ilişkin net bir açıklamaya yer verilmediği belirlenmiştir.

Öğrenci Hakları; yapılan değerlendirmelerin yasalarla, etik ilkelerle ve insan haklarıyla tutarlı olmasını sağlamak amacıyla geliştirilmiş olan bir standarttır. Araştırmada incelenen değerlendirme çalışması yasal dayanaklara sahip olmasına karşılık özellikle öğrenci seçiminde nasıl bir yöntemin izlendiğinin ayrıntılı olarak ifade edilmemiş.

Dengeli Değerlendirme; değerlendirme çalışmasında ortaya çıkan güçlü yönlerin geliştirilmesi, zayıf yönlerin giderilmesi için elde edilen sonuçların tüm yönleriyle ortaya konulmasının gerekliliğini vurgulayan standarttır. Araştırmada ele alınan değerlendirme çalışmasının sonucunda Ortaya çıkan bulgular incelendiğinde sonuçların dengeli bir biçimde dağıldığı, ortaya çıkan güçlü ve zayıf yönlerin açıkça ortaya konulduğu belirlenmiştir.

Yararlık Standartları İlişkin Bulgular

Bu araştırma kapsamında ÖBBS Değerlendirme Raporunun yararlık standartlarına uygunluğu açısından incelenmesi sonucunda elde edilen bulgular Tablo 3'te gösterilmiştir.

Tablo 3: ÖBBS Değerlendirme Raporunun Yararlık Standartlarını Karşılama Durumu

Yararlık Standartları	Tam Karşılıyor	Kısmen Karşılıyor	Hiç Karşılmıyor
Yapıcı Uyum		√	
Tanımlı Kullanıcılar ve Kullanımlar			√
Bilgi Kapsamı	√		
Değerlendirici Niteliği		√	
Ölçütler ve Değerler	√		
Raporlaştırma		√	
İleri İstek			√

Yapıcı Uyum; yapılan değerlendirmelerin, öğrencilerin lehine olacak nitelikte eğitsel kararların alınması için yapıcı özellikte olmasını sağlamak amacıyla geliştirilmiş olan standarttır. Araştırmada ele alınan değerlendirme raporunda yer alan amaçlar incelendiğinde yapılan çalışmanın öğrencilerin lehine gerçekleştirildiğinin belirtilmiş olduğu belirlenmiştir. Ancak değerlendirme sonuçlarına dayalı olarak geliştirilen önerilerin genellikle öğretmenlere dönük olduğu öğrencilere dönük ne yazık ki tatmin edici, yapıcı öneriler geliştirilmediği görülmüştür.

Tanımlı Kullanıcılar ve Kullanımlar; değerlendirme çalışmalarında kullanıcı rolünü üstlenenlerin ve yapılan değerlendirmenin kullanım alanlarının açık bir biçimde tanımlanmasını sağlamayı amaçlayan standarttır. İncelenen değerlendirme raporunda değerlendirme sonuçlarının kimler tarafından ve ne amaçla kullanılacağına ilişkin bilgilerin açıkça ifade edilmediği tespit edilmiştir. Bununla birlikte yapılan çalışmanın kullanıcılarının kim olduğu, araştırmanın nerede kullanılacağı belirtilmemiştir.

Bilgi Kapsamı; değerlendirme için toplanan bilgilerin, öğrenci gereksinimlerini karşılayacak ve değerlendirme sorularını yanıtlayabilecek niteliğe ve kapsama sahip olmasını sağlamak amacıyla geliştirilen standarttır. Araştırma kapsamında ele alınan değerlendirme çalışmasında, uzman akademisyenlere ve EARGED uzmanlarınca geliştirilmiş olan başarı testleri ve anketler aracılığı ile çalışmanın amaçları da gözetilerek verilerin toplandığı belirlenmiştir. Ayrıca yapılan değerlendirme çalışmasında elde edilen bulguların araştırma sorularına yanıt bulmaya yönelik olduğu görülmüştür. Bu durumda yapılan değerlendirme çalışmasının bilgi kapsamı standardını karşıladığını söylenebilir.

Değerlendirici Niteliği; öğrencileri değerlendirecek olan öğretmenlerin veya diğer uzmanların söz konusu değerlendirmeyi gerçekleştirebilecek bilgi, beceri ve uygulama deneyimlerine sahip olmalarının gerekliliğini vurgulayan standarttır. İncelenen değerlendirme raporunda, yapılan çalışmanın kimler tarafından yürütüldüğü ve raporlaştırıldığına ilişkin net ifadeler bulunmadığı, bununla birlikte değerlendirme grubunda EARGED’de görevli öğretmenlerin, ortaöğretim kurumlarında görev yapan öğretmenlerin ve öğretim üyelerinin olduğunun ifade edildiği görülmüştür. Ancak değerlendirme çalışmasında görevli bireylerin uzmanlık ve deneyimleri ile ilgili bilgilere yer verilmemiştir. Öte yandan bu uzmanlara ilişkin web kaynakları incelendiğinde alanlarında uzman oldukları görülmektedir.

Ölçütler ve Değerler; bir değerlendirme planlanması ve yürütülmesi sürecinde değerlendiricilerin, öğrenci performansını değerlendirmede temel alacakları değer ve ölçütleri açık bir biçimde belirtmelerini sağlamak amacıyla geliştirilmiş olan bir standarttır. Araştırmada değerlendirme raporunun incelenmesi sonucunda öğrencilerin gerçekleştirilmiş olan değerlendirme çalışmasının kapsamında yer alan derslerdeki başarılarını belirlemek amacıyla uygulanan testlerde 9. ve 10. sınıf öğretim programlarında bulunan hedeflere yönelik öğrenci kazanımlarının/özelliklerinin dikkate alındığı ifade edilmiştir.

Raporlaştırma; öğrenci değerlendirme çalışmaları sonucunda hazırlanan raporlarda tüm paydaşlar tarafından anlaşılacak biçimde açık ifadeler yer verilmesi, raporların doğru ve tutarlı olması ve zamanında hazırlanması gerekliliğini vurgulayan standarttır. Araştırmada ele alınan değerlendirme raporu, raporlaştırma standardına uygunluğu açısından incelendiğinde içeriğin, biçimin, kullanılan ifadelerin özellikle araştırmanın sorun, amaç, yöntem gibi boyutlarında daha açık ve anlaşılır olabileceği görülmüştür. Bunun yanı sıra, çalışma dilinin açık ve herkes tarafından anlaşılabilir nitelikte olduğu, kullanılan tablo ve grafiklerin de bu durumu daha da güçlendirdiği belirlenmiştir.

İleri İstek; yapılan değerlendirmelerin geleceğe yönelik destek etkinlikleri içermesi gerektiğini vurgulayan standarttır. Bu araştırmada incelenen değerlendirme çalışmasında elde edilen sonuçlara bağlı olarak çeşitli öneriler geliştirildiği fakat bu önerilerde ileriye dönük destek etkinliklerine yer verilmediği belirlenmiştir. Bu durum araştırmanın bu standardı karşılamadığını ortaya koymaktadır.

Olurluk Standartlarına İlişkin Bulgular

Araştırma kapsamında ele alınan değerlendirme çalışmasının olurluk standartlarına uygunluğu açısından incelenmesi sonucunda elde edilen bulgular şu biçimde ifade edilebilir:

Tablo 4: ÖBBS Değerlendirme Raporunun Olurluk Standartlarını Karşılama Durumu

Olurluk Standartları	Tam Karşılıyor	Kısmen Karşılıyor	Hiç Karşılmıyor
Uygulanabilir	√		

Yöntemler	
Politik Uygulanabilirlik	√
Değerlendirme Desteği	√

Uygulanabilir Yöntemler; değerlendirme çalışmalarında kullanılan yöntemlerin, gerekli bilgiyi verimli ve yapıcı yollarla sağlayabilecek gerçekçi yöntemler olmasını sağlamak amacıyla geliştirilen standarttır. Araştırmada incelenen değerlendirme çalışmasında kullanılan yöntem ve araçların bu tür çalışmalarda sıklıkla kullanıldığı, nicel araştırma desenlerinin evren-örneklem büyüklüğü nedeniyle tercih edilmesinin etkililik ve verimlilik adına olumlu olduğu görülmüştür.

Politik Uygulanabilirlik; öğrencilere yönelik gerçekleştirilen değerlendirme çalışmalarının öğrencilerin, ailelerin ve yasal paydaşların beklentileriyle uyumlu şekilde planlanması ve yürütülmesi gerektiğini vurgulayan standarttır. Yapılan inceleme sonucunda bu standart ifadesinin, araştırma raporunun verilerine göre tam olarak karşılanmadığı, özellikle aileler ve öğrenciler yönünden değerlendirmeden ne tür beklentiler olduğunun ifade edilmediği belirlenmiştir.

Değerlendirme Desteği; yapılacak olan öğrenci değerlendirme çalışmaları için yeterli zaman ve kaynak sağlanması gerektiğini vurgulayan standarttır. ÖBBS Değerlendirme Raporunun incelenmesi sonucunda, yapılan değerlendirmenin ulusal nitelikte olması nedeniyle resmi tüm kurum ve kuruluşlardan gerekli destek sağlandığı ve çalışma için yeterli zaman ayrıldığı düşünülmektedir.

Doğruluk Standartları İlişkin Bulgular

ÖBBS Değerlendirme Raporu'nun, Doğruluk Standartlarını karşılaması yönünden incelenmesi sonucunda elde edilen bulgular şu biçimde ifade edilebilir:

Tablo 5: ÖBBS Değerlendirme Raporunun Doğruluk Standartlarını Karşılama Durumu

Doğruluk Standartları	Tam Karşılıyor	Kısmen Karşılıyor	Hiç Karşılmıyor
Geçerlik	√		
Tanımlı Beklentiler			√
Bağlam/Ortam Analizi			√
Yazılı Yöntemler			√
Savunulur Bilgiler			√
Güvenilir Bilgiler	√		
Tarafsızlık	√		
Kalite Kontrol			√
Analiz	√		
Kararlar/Sonuçlar	√		
Meta değerlendirme			√

Geçerlik; öğrenci değerlendirme çalışmalarının sonucunda öğrenci performansı ile ilgili yapılan yorumların geçerli olması ve yanlış anlamalara kapalı olması gerekliliğini ifade eden standarttır. Araştırmada incelenen değerlendirme çalışmasında öğrenci performansına yönelik yapılan yorumların elde edilen bulgularla tutarlı oldu, ancak bulguların yorumlanmasında daha anlaşılır ifadelerle yer verilmesi gerektiği belirlenmiştir. Bu durumda ÖBBS Değerlendirme Raporu'nun, geçerlik standardını karşıladığı söylenebilir.

Tanımlı Beklentiler; öğrenci değerlendirme çalışmalarında öğrencilerden beklenen performansın açıkça tanımlanmasını sağlamak amacıyla geliştirilen standarttır. ÖBBS Değerlendirme Raporu'nun bu standart doğrultusunda incelenmesi sonucunda, değerlendirmede öğrencilerden beklenen performansın tanımlanmadığı görülmüştür. Raporunda, eşdeğer sınavlar olarak kabul edilen PISA ve TIMMS'e ilişkin bilgilere yer verildiği fakat bu araştırmada öğrencilerden beklenen performans düzeyine ilişkin bir tahminlemeye yer verilmemiştir. Bu bulgu, değerlendirme raporunun tanımlı beklentiler standardını karşılamadığını göstermektedir.

Bağlam/Ortam Analizi; değerlendirme sürecinde öğrencilerin performanslarını etkileyebilecek öğrenci ve ortamdan kaynaklanan olası etkenlerin dikkatli bir biçimde ortaya konulması ve tanımlanması gerekliliğini vurgulayan standarttır. Değerlendirme raporunda, değerlendirme süreci içerisinde öğrenci performansını etkileyebilecek etmenlere değinilmediği belirlenmiştir. Yapılan değerlendirmenin ortam analizi standardını karşılamadığı ancak ulusal düzeyde bir değerlendirme çalışmasında öğrenci performansını etkileyebilecek pek çok etken bulunabileceği ve bu etkenlerin tanımlanmamış olmasının bir eksiklik olduğu düşünülmektedir. Bu da Tablo 5'te de verildiği gibi ÖBBS Değerlendirme Raporu'nun ortam analizi standardını karşılamadığını ortaya koymaktadır.

Yazılı Yöntemler; öğrencilere yönelik yapılacak değerlendirmelerde kullanılması planlanan ve kullanılan yöntemlerin tanımlanması ve açıklanmasının önemini vurgulayan standarttır. Araştırmada ele alınan değerlendirme raporunda yapılan çalışmada kullanılan yöntemle ilişkin herhangi bir bilgiye yer verilmediği, ancak araştırmanın evreni, örneklemini ve kullanılan veri toplama araçları hakkında bilgilerin sunulduğu belirlenmiştir. Bu durum incelenen değerlendirme çalışmasının yazılı yöntemler standardını tam olarak karşılamadığını ortaya koymaktadır.

Savunulur Bilgiler; yapılan değerlendirme çalışması sonucunda toplanan bilgilerin doğruluğunun güvence altına alınması sağlamayı amaçlayan standarttır. Araştırma kapsamında bu standardın karşılanmasına ilişkin herhangi bir veriye rastlanılmamıştır.

Güvenilir Bilgiler; yapılan değerlendirme çalışmalarında kullanılan yöntemlerin, öğrenci performansına ilişkin alınacak olan kararlar için güvenilir bilgiler sağlaması gerekliliğini vurgulayan standarttır. Araştırmada incelenen değerlendirme raporunda sunulan çalışmada kullanılan veri toplama araçlarının geliştirilmesi konusunda uzmanların görevlendirilmiş olması ve kullanılan tüm veri toplama araçlarından elde edilen sonuçların hazırlanan raporda yer alması yapılan değerlendirme çalışmasının öğrencilerin performansı ile ilgili alınacak kararlar açısından güvenilir bilgiler sağladığını göstermektedir. Bu durumda değerlendirme raporunun güvenilir bilgiler standardını karşıladığı söylenebilir.

Tarafsızlık; öğrenci performansını belirlemek amacıyla yapılan değerlendirmelerin, elde edilen sonuçların güvenilirliğinin sağlanması için tarafsız olması gerektiğini ifade eden standarttır. İncelenen değerlendirme çalışmasında yapılan çözümlenmeler sonucunda ulaşılan bulguların sonuç bölümünde ele alındığı, olumlu ve olumsuz tüm

bulguların sonuçlara yansıtıldığı belirlenmiştir. Elde edilen bu bulgu söz konusu değerlendirme raporunun tarafsızlık standardını karşıladığı biçiminde yorumlanabilir.

Kalite Kontrol; yapılan değerlendirmeler sonucunda öğrencilerle ilgili toplanan, işlenen ve raporlaştırılan bilgilerin düzenli olarak gözden geçirilmesi, düzeltilmesi ve saklanmasını sağlamak amacıyla geliştirilen standarttır. Araştırma kapsamında ele alınan değerlendirme raporunda araştırma sürecinin gözden geçirilmesine, özellikle pilot çalışma yapıp yapılmadığı, uygulama sürecinde planlananların dışına çıkılarak çeşitli değişikliklerin yapıp yapılmadığına ilişkin bir bilgiye yer verilmediği tespit edilmiştir. Bu durum ÖBBS Değerlendirme Raporunun, kalite kontrol standardını karşılamadığını göstermektedir.

Analiz; öğrenci performansını belirlemek amacıyla gerçekleştirilen değerlendirmelerde toplanan verilerin düzenli ve doğru bir biçimde çözümlenmesi gerektiğini ortaya koyan standarttır. Ele alınan değerlendirme çalışmasının incelenmesi sonucunda toplanan veriler uygun istatistiksel yöntemlerle çözümlendiği belirlenmiştir. Bu da incelenen değerlendirme raporunun analiz standardını karşıladığını ortaya koymaktadır.

Sonuçlar; öğrenci performansını belirlemek amacıyla yapılan değerlendirmelerde elde edilen sonuçların, öğrencilerin, velilerin ve diğer paydaşların anlayabileceği biçimde açıkça ortaya konulması ve doğrulanması gerekliliğini vurgulayan standarttır. Araştırma kapsamında incelenen değerlendirme raporunda, değerlendirme çalışmasında ulaşılan sonuçların bulgulara dayalı olarak ifadelendirildiği, açıklık ve anlaşılabilirlik konusunda dikkatli davranıldığı fakat varılan sonuçlara ilişkin kanıtlara (başka çalışmalarda ulaşılan sonuçlar vb.) yer verilmediği belirlenmiştir. Bu durum değerlendirme raporunun sonuçlar standardını karşıladığı biçiminde yorumlanabilir.

Meta değerlendirme standardı yapılan değerlendirmelerde kullanılan yöntemlerin belirli aralıklarla öğrenci değerlendirme standartları dikkate alınarak gözden geçirilmesi ve eksikler giderilmesi gerektiğini ifade etmektedir. İncelenen değerlendirme raporunda gerçekleştirilen çalışmada kullanılan değerlendirme yöntemlerinin gözden geçirilip geçirilmediğine ilişkin bir bilgiye rastlanmamıştır. Bu durum ÖBBS Değerlendirme Raporu'nun meta değerlendirme standardını karşılamadığını göstermektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmada elde edilen bulgular doğrultusunda Öğrenci Başarısını Belirleme Sınavı Değerlendirme Raporu'nun:

- Uygunluk standartlarından öğrencilere hizmet, değerlendirme bilgilerine erişim, dengeli değerlendirme standartlarını karşıladığı; uygun prensip ve yöntemler ile öğrenci hakları standartlarını tam olarak karşılamadığı ve tutum standardını hiç karşılamadığı,
- Yararlık standartlarından bilgi kapsamı ile ölçütler ve değerler standartlarını karşıladığı; yapıcı uyum, tanımlı kullanıcılar ve kullanımlar, değerlendirici niteliği ve raporlaştırma standartlarını tam anlamıyla karşılamadığı; ileri istek standardını ise hiç karşılamadığı,
- Olurluk standartlarından uygulanabilir yöntemler ve değerlendirme desteği standartları karşıladığı ancak politik uygulanabilirlik standardını karşılamadığı,
- Doğruluk standartlarından geçerlik, güvenilir bilgi, tarafsızlık, analiz standartlarını karşıladığı; yazılı yöntemler ve sonuçlar standartlarını tam olarak karşılamadığı; tanımlı beklentiler, ortam analizi, kalite kontrol ve meta değerlendirme standartlarını karşılamadığı sonucuna ulaşmıştır.

Araştırmada elde edilen sonuçlara bağlı olarak şu önerilerde bulunulabilir:

1. Yapılan Öğrenci Başarısını Belirleme Sınavı'nın JCSEE tarafından geliştirilen öğrenci değerlendirme standartları dikkate alınarak değerlendirilmelidir.
2. Sonraki yıllarda Öğrenci Başarısını Belirleme Sınavı'nın tekrarlanması durumunda öğrenci değerlendirme standartları dikkate alınarak planlama ve hazırlık yapılmalıdır.
3. Bireylerin eğitim ve meslek yaşamları için önemli birer adım olan ulusal düzeydeki sınavların öncesinde ve sonrasında JCSEE tarafından geliştirilen öğrenci değerlendirme standartları göz önünde bulundurulmalıdır.
4. JCSEE'nin geliştirmiş olduğu standartların Türkiye'de uygulanan sınavların değerlendirilmesinde kullanılması açısından uygun olup olmadığı belirlenmelidir.

KAYNAKÇA

- BİLEN M. (2010). **Plandan Uygulamaya Öğretim**, Ankara: Anı Yayıncılık.
- BLOOM J. (1968). **Learning For Mastery. Evaluation Comment**, Los Angeles: University of California.
- DEMİREL Ö. (2010). **Kuramdan Uygulamaya Eğitimde Program Geliştirme**, Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- DEMİREL Ö. (2006). **Kuramdan Uygulamaya Eğitimde Program Geliştirme**, Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- GULLICKSON, A. R. (2005). "Student Evaluation Standards: A Paradigm Shift For The Evaluation Of Students. Evaluating Students' Achievements", **Prospects**, 35 (2), p. 213-227.
- HEDLER H. C., GIBRAM N. (2009). "The Contribution Of Metaevaluation To Program Evaluation: Proposition of A Model", **Journal of MultiDisciplinary Evaluation**, 6 (12), p. 210-223
- JCSEE (Joint Committee on Standards for Educational Evaluation) (2003). **The Student Evaluation Standards: How To Improve Evaluations Of Students**, Newbury Park, CA: Corwin Press.
- JOHNSON D. W., JOHNSON, R. T. (2002). **Meaningful Assessment "A Manageable And Cooperative Process"**, Boston: Ally and Bacon.
- KARADÜZ A. (2009). "Türkçe Öğretmenlerinin Ölçme ve Değerlendirme Uygulamalarının "Yapılandırmacı Öğrenme" Kavramı Bağlamında Eleştirisi", **Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, XXII (1), ss. 189-210.
- KARASAR N. (2005). **Bilimsel Araştırma Yöntemleri**, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- LINN R.L., GRONLUND N.E. (1995). **Measurement And Assessment In Teaching**, New Jersey: Merrill.
- MEB (2010). **Ortaöğretim 2009 ÖBBS Raporu**, Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Eğitimi Araştırma Geliştirme Daire Başkanlığı Yayını.
- MEB (2005). **Fen ve Teknoloji Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu**, Devlet Kitapları Müdürlüğü, Ankara.
- MUSIAL D.; NIEMINEN G.; THOMAS J., BURKE K. (2009). **Foundations Of Meaningful Educational Assessment**, Boston: McGraw Hill.
- NITKO A.J. (2004). **Educational Assessment Of Students**, New Jersey: Pearson Education, Inc.

- ÖZÇELİK D.A. (1998). **Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme**, Ankara: ÖSYM Yayınları
- ÖZDEMİR S. M. (2009). "Sınıf Öğretmenlerinin Yeni İlköğretim Programlarının Ölçme Ve Değerlendirme Süreçlerinde Karşılaştıkları Sorunların İncelenmesi", **Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi**, 42 (2), ss. 55-79.
- POPHAM W. J. (2008). **Classroom Assessment "What Teachers Need To Know?"**, Boston: Pearson Education, Inc.
- SAĞLAM M., YÜKSEL İ. (2007). "Program Değerlendirmede Meta-Analiz ve Meta-Değerlendirme Yöntemleri", **Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, (18), 175-187
- SEMERCİ Ç. (2011). "Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme", Ed: Emin KARİP. **Ölçme ve Değerlendirme** içinde (s.1-15), Ankara: Pegem Akademi.
- STUFFLEBEAM D. (1978). Meta-Evaluation: An Overview, **Evaluation and Health Profession**. 1 (1), p. 17-43.
- TEKİN H. (2004). **Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme**. Ankara: Yargı Yayınevi.
- WOODSIDE A. G., SAKAI M. Y. (2001). "Metaevaluation Of Performance Audits Of Government Tourism-Marketing Programs", **Journal of Travel Research**, (39), 369-379
- YAŞAR M. (2008). "Ölçme ve Değerlendirme ile İlgili Temel Kavramlar", Ed: Satılmış TEKİNDAL, **Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme** içinde (s. 9-42), Ankara: Pegem Akademi.
- YILDIRIM A., ŞİMŞEK, H. (2008). **Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri**, Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- YÜKSEL İ. (2010). **Türkiye için Program Değerlendirme Standartları Oluşturma Çalışması**, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü. *Yayınlanmamış Doktora Tezi*